

Myrgölen gör sig bäst i november.

Återhämtning och vila för naturen – men också stora utmaningar

Det är november och höstens färgexplosioner är över. Nu inträder den stora vilsamma perioden i naturen då alla livsprocesser varvar ner, mognar och återhämtar sig. Det är behövligt efter en intensiv period där naturens krafter strävat efter tillväxt, konkurrensfördelar jämt mot artfränder, arter med liknande krav på livsmiljö, fientliga arter och omständigheter som klimat och markegenskaper.

En vandring i Tallparken är trots det gråmulna vädret och regnet hängande i luften ändå en särskild upplevelse. Just naturens vila och återhämtning inspirerar oss till detsamma men Tallparken skänker oss liv och skönhetsvärden som bara årstiden - och nästan bara Tallparken - kan.

Det är ju tallen som ger karaktär åt området, träden finns här året om men blir lite tydligare nu när mycket annat har förändrats, vissnat ner och ändrat uttryck.

Här finns fantastiska tallar, var och en med sin egen livshistoria, karaktär och livskraft. Vissa tallar är urgamla och har blivit höga och vidkroniga, vissa har överlevt utan nämnvärd tillväxt i århundraden och livnärt sig på den lilla näring som samlats i bergsprickorna närmast havet. Här finns tvåhundraåriga tallar men de stora tallarna nära tennisbanorna visade sig "bara" var 140 eller 150 år gamla. (Man bör då betänka tallar i brukad skog sällan blir mer än 80-90 år).

Marken vid tennisbanorna är näringsrik och näringen har nått rötterna genom det rörliga markvattnet från närliggande högområdena. Träden här uppvisar också en stor bredd på genetiska egenskaper och är inte planterade för att ge optimal avkastning vid virkesproduktion. Slumpen har avgjort vilka frön som grott och gett denna genetiska variation som gör varje träd unikt och till utseendet.

Förutom ett bestånd med mängder av talloriginal, bland annat kvast-, paraply-, och bonsaitallar så är parkens färger främst i olika nyanser av brunt. Vassen, starrarterna och alla vissna löv som bildar en matta på marken är bruna. Men i den bleka novembersolen kan nyanserna skifta i gulorange, gult, gulbrunt, mörkt brun och svartbrunt när solen lyser in i vassarna. Nyanserna framträder mycket påtagligt och de tjocka cigarrerna av kaskubb (kaveldun) blir särskilt iögonfallande i havannacigarrernas mörkbruna färger.

Det som avviker i färgskalan är de gröna kryptogamerna. Ormbunkar och mossor har en dominerande period och tillväxt nu när marken ständigt är fuktig och de får mer ljus när lövträden fällt sina blad.

Örnbräken som stod för de gula och bruna färgerna i september och oktober har mörknat till umbra men träjon och majbräken är ormbunkar som delvis fortfarande bibehållit sin grönska. Stensötan är en ormbunke som man lägger märke till så här års, den piggar upp klippskrevorna med sin grönska. Mossorna och lavarnas samhällen växer till och omsluter blåbär- och lingonris, stenblock och hållar.

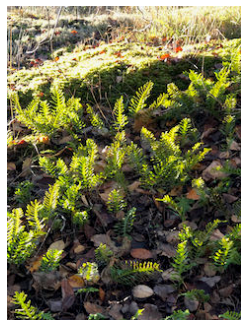
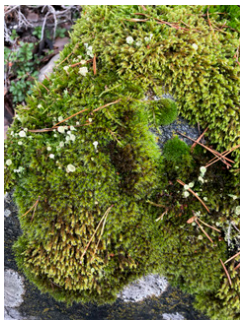
November är inte bara återhämtning och vila för naturen utan också mycket utmanande för både djur och växter. Det kommer plötsligt köldknäppar och hårda vindar som får naturen att överleva med olika strategier. De övervintrande småfåglarna får det kärvt och är ivriga att bygga upp vinterförråd eller att själva bygga upp näringsdepåer i form av kroppsfetma - så långt från våran egen fetma!

En promenad i Tallparken i november är en stor naturupplevelse, trots eller just på grund av skiftande och bitvis tuffa väderförhållanden.

Havet är dock sig likt, det vill säga inte någonsin sig likt. Ena gången blått i solsken eller grått som det är mest i november. Havet levererar fortfarande föda åt and- och simfåglarna och nu kan man se ganska stora flockar av knipor, storskrak och gräsänder. Måsarna och gråtrutarna patrullerar de strandnära havsområdena oupphörligt under hela året. Och havsörnen spanar ut över kobbar och skär.

Lars-Gunnar Bråvander

Lars-Gunnar Bråvander har jobbat inom miljövärd under större delen av sitt liv, bland annat som lektor i miljövärd vid Stockholms universitet. Han är biolog i botten, är fältbiolog och började intressera sig för fåglar och växter redan i 10-årsåldern. Har varit Gräsöbo i över 40 år, nu bofast i Öregrund. Lars-Gunnar är ledamot i Tallparkens vänner.

*Mossornas tid med fukt och ljus under kala träd. * Stensöta, en ormbunke som är grön hela vintern igenom. * Örnbräken går i umbraton. En favorit som överlevare och kosmopolit. * Brun barmatta och tallar.*

